

BOSHLANG'ICH SINIF O`QUVCHILARIDA IJODKORLIKNI SHAKLLANTIRISHDA TA'LIMIIY O`YINLAR O`RNI

Gulora Xamrayeva

*Qoraqolpog'iston Respublikasi Ellikqal'a tuman
60- maktabning boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodkorlik ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy ahamiyati bayon etilgan.*

Kalit so'zlar: *boshlang'ich ta'lim, metodika, ijodkorlik, ta'limiy texnologiyalar.*

Boshlang'ich ta'lim davrida o'quvchilarning aqliy va jismoniy faoliyatini tashkil qilishda didaktik o'yinlar alohida ahamiyatga ega. Didaktik o'yinlar o'quvchilar aqlini charxlaydi, so'z boyligining oshishi, og'zaki nutqining rivojlanishiga, mukammal inson bo'lib kamol topishida g'oyat katta tarbiyaviy ta'sir kuchiga ega. Didaktik o'yinlar jaryonida, o'quvchilar o'yin qoidalariga qat'iy rioya qilishga o'rganadilar, inoqlik his-tuyg'ulari, dunyoqarashlari shakllanib boradi. Ayniqsa, o'yin jarayonida ularning idroki, zehni, xotirasi, bilim olish ishtiyoqi va ehtiyoji mustahkamlana boshlaydi, ziyrakligi, diqqati, topqirligi ortib boradi. O'quvchilarning istedodi, ijodiy qobiliyati namoyon bo'la boshlaydi.

Ta'lim jarayonida didaktik o'yinlar o'quvchilarning yosh xususiyatiga ko'ra tashkil etilishi kerak. Bu esa ularga bilim berishni yengillashtirishga, ko'rgazmalilikni ta'minlashga qaratilgan bo'lib, o'quvchilarni toliqtirmaslik imkoniyatini yaratadi. Didaktik o'yinlarni xilma-xil tarzlarda tashkil qilish mumkin. Didaktik o'yinlarni tashkil etishda qo'g'irchoqlar, o'yinchoqlar, rasmlar va tarqatmalar, turli geometrik shakllardan ham foydalanish mumkin. Har bir didaktik o'yinni boshlashdan oldin o'quvchilarga o'yinning qoidasi, mazmuni, yakuni nimadan iborat ekani o'qituvchi tomonidan tushuntiriladi. O'quvchilar uni tushunib, anglab, shu asosida harakat qiladilar. Bolaning asosiy faoliyati o'yin davrida ham mehnat, o'qish faoliyatining ma'lum qismlari bilan shug'ullanadi, mehnat faoliyati asosiy hisoblangan katta yoshdagilar ham o'qish faoliyati bilan o'z yo'nalishlari bo'yicha shug'ullanib boradilar. shularni hisobga olgan holda boshlang'ich sinf o'quvchilarining ham asosiy faoliyati o'qish bo'lsada, lekin ularning yosh va individual psixologik xususiyatlari bolalarni o'yindan to'laqonli ajratish imkonini bermaydi. Shu bois boshlang'ich sinflarda berilayotgan materialni o'yin vositalaridan foydalangan holda berish o'quvchilarni faoliyatini samarali bo'lishiga olib keladi. O'quvchi ta'limiy o'yin asosida o'zida erkinlikni his etadi, tushunmaganini o'yin asosida tushunish vaziyati yuzaga keladi, darsga qiziqishi ortadi.

Didaktik o'yinlar ta'lim jarayoni samaradorligini oshiradi, ta'lim jarayonida o'quvchilar faolligini, o'qish motivlarini rivojlantiradi. Didaktik o'yinlar boshlang'ich sinflarda ta'limning

samarali bo`lishiga, o`quvchilarning o`quv-bilish faoliyatini muvaffaqiyatli boshqarishga ham katta yordam beradi, ya`ni didaktik o`yinlar vositasida nazariy bilimlar oson egallanadi, o`quvchilarning bilim olishga qiziqishlari ortadi. Tavsiya etilayotga didaktik materiallar va o`yinlardan har bir o`qituvchi samarali va ijodiy foydalanishlari mumkin. Bu esa o`qituvchilarning ta`lim sohasida erishadigan yutuq va muvaffaqiyatlari uchun omil bo`ladi, degan umiddamiz.

“KIM KO`P SO`Z TUZADI” o`yini.

O`quvchilarga biror harf (tovush)ga oid so`zlar topish vazifasi yuklanadi .Bu harf (tovush) so`z boshi, so`z o`rtasi va so`z oxirida keishi lozimligi vazifasi beriladi. Masalan, “a “ tovushiga oid so`zlar toping.

So`z boshida: ayiq, asal,... . So`z o`rasida : sariq, maktab.....

So`z oxirida: bog`cha, chana....kabi

“KIM KO`P BILADI” O`YINI. O`rganilayotgan harf yuzasida bir guruh meva, 2-guruh, hayvon, 3-guruh gul, 4-guruh narsa, 5- guruh savzavot nomlarini topishlari so`raladi. Masalan: “B” harfi

guruh: banan, behi,

guruh: begemot, baqa..

guruh: binafsha, boychechak.. 4-guruh: belkurak, botinka..

guruh: baqlajon, bodring kabi

Bu o`yinlar asosida bolalar tovush va harf haqidagi tushunchalari kengayib boradi. “BERILGAN BO`G`INLARDAN GAP TUZING” O`YINI. Biror maqol, hikmatli so`z yoki mavzuga oid gapni bo`ginlar orqali hosil qilish vazifasi beriladi. Masalan: Qat-ra-qat-ra yi-g`i-lib dar-yo bo`-lur. Maqoli bo`g`inlarda aralash holda beriladi, o`quvchilar topshiriqni bajarishlari uchun bo`g`inlarni to`g`ri qo`ya bilishlari lozim.

“SO`Z ICHIDAN SO`Z TOP” O`YINI. O`quvchilarga bir so`z beriladi, bu so`z ichidan so`zlar topish vazifasi yuklanadi, yani 1-2-sinflarga 2-3 bog`inli so`zlar. Masalan: “Mirzacho`l” so`zi ichidan so`zlar hosil qilish:

Mirza , cho`l , zira, zo`r, zar , o`ra , lim kabi... O`zbekiston: o`z, o`zbek, bek, is, zeb , zebo kabi... “Guliston”, “Maktabshunoslik”, “Tabiatshunoslik” so`zlarini ham shu asosda berish mumkin. Buo`yin aqliy hujum metodi asosida tashkil etilsa , maqsadga muofiq bo`ladi.

“Gul” so`zi asosida Gulnora, Gulchehra, guldon, gulchi kabi...

Yuqorida ko`rsatib o`tilgan o`yinlar asosida bolalarda mustaqil fikrlash o`z fikrini o`zgalar bilan muhokama qilish va o`z lug`at boyligini oshirish, og`zaki va yozma nutq malakalarini shakllantirish imkoniyatlari yuzaga keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O`zbekiston respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoevning 2020 yil 24 yanvarda Oliy Majlisga Murojaatnomasida so`zlagan nutqidan

2. Xalqaro tadqiqotlarda boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash" metodik qo'llanmasi 2019 y. T.

3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi veb-sayti: www.tdi.uz